

Datum
2020-10-20

Skolförvaltningen

Dnr U2020/03811/S

Yttrande från
Kristinehamns kommun

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande från Kristinehamns kommun över Betänkandet SOU 2020:34 Stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg (dnr U2020/03811/S)

Sammanfattning

Vi instämmer i huvudsak med utredningens samtliga förslag. Vi anser dock att förslag som anges i 8.4.2 - Riktmärken för gruppstorlekar – inte bör genomföras eftersom det skulle ge en för stark styrande anvisning in i det som enligt skollag är rektors ansvar för sin inre organisation. Vi ser inte heller att det förslaget kommer att ge positiva konsekvenser för kvalitet och likvärdighet utifrån utredningens intention.

Vi ser också positivt på utredningens förslag att införa etableringsstopp för pedagogisk omsorg enligt 11.8 och 11.8.1. Den kvalitetshöjning som föreslås samt skärpta regler kring tillsyn i redan etablerad verksamhet är bra mot bakgrund av utredningens intention.

Ikraftträdande för delar av de kvalitetsstärkande åtgärderna anser vi kan tidigareläggas.

Fritidshem

Avsnitt 4.5.1 En anställning som lärare i fritidshemmet ska inte vara ett krav för utbildning inom VAL.

Vi instämmer i utredningens förslag.

I den fritidshemsverksamhet vi bedriver har ingen anställning med benämning lärare skett vilket innebär att vår personal i dagsläget utestängs från denna vidareutbildning. Samtidigt har vi stort behov av ökad behörighet och kompetens bland våra anställda. Förslaget ligger helt i linje med våra behov och öppnar upp för insatser och överenskommelser mellan huvudmannen och befintlig personal för stärkt kvalitet genom personalens kompetens.

Avsnitt 4.6.1 Läroplanen i fritidshemmet del 4 behöver förtydligas

Vi instämmer i utredningens förslag.

Även om fritidshemmet inte är en egen skolform behöver styrdokumentet likna förskolans då det gäller ansvar för undervisningen. Eftersom olika personalkategorier samarbetar i arbetslaget blir det även nödvändigt att förtydliga ansvarsnivåerna på liknande sätt som gjorts i förskolans läroplan.

Avsnitt 5.7 Det systematiska kvalitetsarbetet i fritidshemmet behöver förstärkas

Vi instämmer i utredningens förslag.

Med ett tydligt stödmaterial som ger råd för kvalitetsarbetet i fritidshemmen kan huvudmannen få hjälp att arbeta långsiktigt för höjd kvalitet och likvärdighet. I det praktiska uppföljningsarbetet på huvudmannanivå kan dagens uppföljning tendera att mäta kvalitet genom att i huvudsak jämföra gruppstorlekar och personalens behörighet. Eftersom det i likhet med förskolan enbart finns mål för verksamheten blir kvalitetsfrågorna svårare att fånga in.

Avsnitt 5.8 Tematisk kvalitetsgranskning

Vi instämmer i utredningens förslag.

En tematisk kvalitetsgranskning ger en mer nyanserad återkoppling och kan lyfta fram goda exempel men även peka på utvecklingsområden som tjänar som avstamp för huvudmannen i fortsatt utvecklingsarbete.

Avsnitt 5.9 Utveckling av fritidshemmets verksamhet

Vi instämmer i utredningens förslag.

Regionala nätverk fungerar idag som stort stöd för utvecklingen lokalt. Genom att knyta an till utbildningsanordnaren möjliggörs ett nära utbyte mellan akademi och lokal verksamhet.

Vi har också god erfarenhet av den samordningsfunktion som inrättades med fokus på nyanländas lärande. Denna modell gav möjlighet till utbyte och utveckling. Att med stöd av statsbidrag genomföra en liknande kvalitetssatsning för fritidshemmen vore mycket positivt.

Avsnitt 6.2.3 Statsbidrag där fritidshemmet skulle kunna omfattas eller omfattas i högre grad än i dag.

Kommande statsbidrag för karriärsteg

Vi instämmer i utredningens förslag men menar att som en konsekvens av ett eventuellt genomförande av förslaget blir frågan om förstelärare i förskolan aktuell.

Genom att ge huvudmän möjlighet att utse förstelärare i fritidshem lyfts verksamhetens status och roll som komplement till förskoleklass och

grundskola. Om ytterligare en verksamhet ska omfattas behöver dock utökad ram för respektive huvudman med ett utökat antal tjänster framräknas.

Statsbidrag för lärarlönelyft

Vi instämmer i utredningens förslag.

Att ge huvudmannen egen rådgivning över fördelningen mellan verksamhetsformerna vid användning av aktuellt statsbidrag är nödvändigt om medlen ska tjäna som en stimulans för utveckling av fritidshemmets verksamhet.

Statsbidrag för lärarassistenter

Statsbidraget är nu en del av bidraget för likvärdig skola vilket sedan 20 juli 2020 även kan användas i fritidshemmet.

Statsbidrag för personalförstärkning inom elevhälsan och specialpedagogik

Vi instämmer i utredningens förslag.

Elevhälsans personal finns till för eleverna i huvudmannens verksamheter. Om en elev går mellan förskoleklass/grundskola och fritidshem bör möjligheten till specialpedagogisk kompetens som stöd för elev och personal finnas även i denna verksamhetsform.

Statsbidrag för specialpedagogik för lärare

Vi instämmer i utredningens förslag.

7.1.2 Skolchef – ny beteckning men ingen ny ansvarsnivå

Vi instämmer i utredningens förslag.

Utifrån skolchefens övergripande roll som stöd till huvudman och rektorer, ofta med ett ansvar för kvalitetsutveckling inom alla verksamhetsområden, är det absolut relevant att lyfta fram fritidshemmet genom möjligheten till kompetensutveckling via Skolverket.

7.3.4 Rektorsprogrammet

Vi instämmer i utredningens förslag.

Om det är möjligt att föra in ytterligare stoff i Rektorsprogrammet utan att därmed utöka poäng- eller tidsomfång finns det absolut ett behov av att de rektorer som arbetar i grundskolan får fördjupad kompetens avseende fritidshemmets reglering och verksamhet.

7.3.5 Skolverkets webbkurser

Vi instämmer i utredningens förslag.

Om inte de befintliga webbkurserna kan utvecklas för att även tydligare ge stöd till rektor bör ny kurs produceras. Det finns dock alltid begränsning i hur mycket rektor kan omfamna av utbildning. För att de befintliga webbkurserna för fritidshemmen ska få genomslag behöver rektor vara delaktig vid arbetet med dessa.

7.3.6 Fortbildning för rektorer

Vi instämmer i utredningens förslag.

Denna typ av utbildning utgör ett bra komplement för de rektorer som redan genomgått rektorsutbildning eller för ledningspersoner med annan benämning än rektor. Genom att synliggöra verksamheten i lärosätenas utbud av enstaka kurser kan vara ett sätt att höja fritidshemmets kvalitet.

8.4.1 Ändamålsenliga lokaler

Vi instämmer i utredningens förslag

Mot bakgrund av nyligen publicerad information att elevers möjlighet till god utemiljö inte tillgodoses behöver även denna aspekt belysas vid framtagande av riktlinjer.

Eftersom huvudmäns förutsättningar varierar stort bör dock riktlinjer avseende lokaler vara allmänt hållna. Det vore märkligt om det skulle finnas tydligare riktlinjer avseende fritidshem än vad som finns avseende grundskolelokaler.

8.4.2 Riktmärken för gruppstorlekar

Vi instämmer inte i utredningens förslag.

Riktmärken för gruppstorlekar ger inget stöd för huvudmän eller skolledning i planeringen av verksamheten. Organisation, kompetens, lokala förutsättningar, ekonomi samt rektors ansvar för den inre organisationen måste få vara avgörande för planering av gruppstorlek. Att göra en administrativ organisation för att leva upp till eventuella riktmärken, för att sedan arbeta enligt en praktisk modell, ger ingen verklig kvalitetsutveckling av verksamheten. Kvalitén i det pedagogiska arbetet utifrån gällande styrdokument behöver ha andra kriterier än gruppstorlek att utgå från.

9.2.1 Elever bör kunna få extra anpassningar och särskilt stöd enbart inom ramen för undervisningen i fritidshemmet

Vi instämmer i utredningens förslag.

Om en elev riskerar att inte nå målen för aktuell årskurs i grundskolan och därför har anpassningar och/eller stöd i undervisningen bör eleven ha möjlighet till liknande insatser även i fritidshemmets undervisning. Om eleven har en plats i fritidshemmet utifrån behov av stimulans är dokumenterade insatser absolut nödvändiga för att kunna utvärdera och följa insatsens relevans.

9.3.1 Elever ska kunna ges plats i fritidshemmet om det behövs för att kunna nå läroplanens kunskapskrav

Vi instämmer i utredningens förslag.

En plats i fritidshem kan utgöra ett gott komplement till grundskolans undervisning. En förutsättning är dock att syftet med placeringen är tydliggjord för samtliga och att uppföljning sker så att eleven får det stöd och den stimulans som avsetts med placeringen.

10.3.1 Ökad kunskap och handlingsplan

Vi instämmer i utredningens förslag.

Den handlingsplan som föreslås måste dock vara av så generell modell att den går att tillämpa i den skiftande miljö som huvudmän verkar i. Förutsättningarna att ta del av förenings-, kultur-, och friluftsliv varierar stort mot bakgrund av det sammanhang som finns runt fritidshemmen. Utifrån integrationsaspekten kan också närhet till föreningar ibland innebära begränsade möjligheter.

10.3.2. Skapa incitament för förenings-, kultur, och friluftslivet att samarbeta med fritidshemmet

Vi instämmer i utredningens förslag.

Att ge möjlighet att utveckla samarbetet med fritidshemmet genom ekonomiska incitament utökar rektorsområdenas möjlighet att genomföra verksamhetens uppdrag enligt styrdokumentet.

10.3.4. Tydliggör regelverket kring samverkan med förenings-, kultur-, och friluftslivet

Vi instämmer i utredningens förslag

Ett tydligt stödmaterial som ger ramar för varje deltagande aktörs ansvar och befogenhet är till mycket stort stöd för utvecklat samarbete.

Pedagogisk omsorg

11.6.1 Den pedagogiska omsorgens uppdrag

Vi instämmer i utredningens förslag.

Mot bakgrund av förskolans förtydligade uppdrag avseende undervisning behöver även uppdraget inom pedagogisk omsorg förtydligas. De barn som under sina första år finns inom verksamheten måste ges möjlighet till så bra förutsättningar som möjligt inför ett lärande i kommande skolformer.

Vid bedömning av kvalitet är också en tydligare uppdragsbeskrivning nödvändig.

11.6.2 Kvalitetskraven behöver utökas och förtydligas

Vi instämmer i utredningens förslag.

Att ställa krav på de huvudmän som ansvarar för pedagogisk omsorg är nödvändigt för att barnens rätt till utveckling och lärande ska bli en realitet. Vid rekrytering och etablering finns idag inget riktigt tydligt ramverk att luta sig mot.

11.6.3 Introduktionsutbildning av Skolverket

Vi instämmer i utredningens förslag.

Ett utbildningsmaterial enligt det utredningen beskriver skulle ge ett mycket gott stöd till huvudmannen för att främja kvalitet och likvärdighet.

11.6.4 Uppföljning och utvärdering

Vi instämmer i utredningens förslag.

I de allra flesta fall inom lagstiftningen gäller samma villkor för kommunala som enskilda huvudmän. Kvalitetsarbete är en central drivkraft för att förbättra och utveckla en verksamhet. Detta krav bör absolut även gälla för enskilda verksamhetsutövare.

11.6.5 Konfessionella inslag

Vi instämmer i utredningens förslag.

Det är dock nödvändigt att tydligt beskriva i vilken del av pedagogisk omsorg konfessionella inslag får förekomma då verksamheten inte bedriver utbildning. Enligt jurister finns idag mycket begränsade möjligheter till konfessionella inslag i enskild förskoleverksamhet utifrån att ansvarig personal arbetar med undervisningsinslag invävt i utbildningen. I pedagogisk omsorg då dessa begrepp inte finns definierade blir en tydlig reglering av möjligheten till konfessionella inslag av största vikt.

11.6.6 De nya bestämmelserna ska gälla pedagogisk omsorg som erbjuds som alternativ till fritidshem

Vi instämmer i utredningens förslag.

Då verksamhet inom pedagogisk omsorg oftast omfattar barn från 1 år till 12 år är det nödvändigt att regleringen även gäller verksamhet som alternativ till fritidshem.

11.7 Bidrag till pedagogisk omsorg

Vi instämmer i utredningens förslag.

Reglering inom lagsstiftning om Ägar- och ledningsprövning bör gälla lika för all enskild verksamhet som omfattar barn från ett år.

11.7.2 Registerkontroll

Vi instämmer i utredningens förslag.

Man bör även överväga om inte upprepad registerkontroll kan införas utifrån förändringar i folkbokföring på verksamhetsställets adress.

11.7.3 Tillsyn

Vi instämmer i utredningens förslag.

Då pedagogisk omsorg ofta anordnas i hemlik miljö och barn vistas här under stor del av sin dag är det nödvändigt att tillsyn kan bedrivas på liknande sätt som hos huvudman för enskild förskola. Ägar- och ledningsprövning ger bidragsgivaren stärkt insyn och därmed möjlighet att kontrollera att kommunala pengar används på avsett sätt samt att ledningskretsen är lämplig, insatt och har kompetens för den verksamhet man anordnar.

11.7.4 Avgifter

Vi instämmer i utredningens förslag.

Att pröva en ansökan om pedagogisk omsorg med de förändringar i förutsättningar som utredaren föreslår innebär liknande förfarande som att pröva en ansökan om att få starta enskild förskola. Att då inte få ta ut en avgift skulle innebära kostnader för kommunen. Med kunskap om att en avgift kommer att tas ut kan kanske den som vill ansöka uppmanas göra ett bättre förarbete.

11.8 Etableringsstopp

Vi instämmer i utredningens förslag.

Utvecklingen av förskolan har lett till att skillnaden mellan den och pedagogisk omsorg för barn 1-5år blivit allt för stor. För en likvärdig start för våra barn behöver förskolan istället arbeta med varierad pedagogik, varierad storlek på barngrupper, specialpedagogisk kompetens och stöd till utveckling och lärande för alla barn. Vårdnadshavare ser ibland pedagogisk omsorg som det bästa alternativet utifrån igenkänning och uppfattning om ett litet sammanhang. Genom att införa etableringsstopp begränsas antalet nya ansökningar och därmed finns möjlighet att arbeta för likvärdig start för våra yngsta.

11.8.1 Även verksamheter med kommunal huvudman etableringsstoppas

Vi instämmer i utredningens förslag.

Som huvudman för kommunal verksamhet ser vi svårigheter med kompetens och stora utmaningar vid rekrytering. Att arbeta med kvalitetshöjning i den pedagogiska omsorg som finns kvar är ett sätt att ge stöd och mer likvärdig start för 1-5 åringar.

Vi förutsätter att omsorg på obekvämt arbetstid inte omfattas av etableringsstoppet.

11.9 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Vi instämmer i utredningens förslag.

Förslag avseende uppföljning och utvärdering skulle kunna ha kortare ikraftträdandetid än övriga förslag i utredningen.

Yttrandet har beslutats av bitr skolchef Eva Hagwall Josefsson. I handläggningen har även skolförvaltningens kvalitetsstrateg Catarina Kristhammar deltagit.

Kristinehamn 2020-10-16

I tjänsten

Eva Hagwall Josefsson